

EESTI ARHITEKTUURIVÕISTLUSTE JUHEND 2013

Kinnitatud Eesti Arhitektide Liidu eestseisuses 11. aprillil 2013

I	JUHENDI SISU	2
II	JUHENDI PÕHITERMINID	2
III	VÕISTLUSE ÜLDPÕHIMÕTTED	3
IV	VÕISTLUSE VORM	4
V	VÕISTLUSE OBJEKT	5
VI	VÕISTLUSTINGIMUSED	6
VII	VÕISTLEJAD	7
VIII	ŽÜRII	8
IX	AUHINNAD JA OSALUSTASUD	8
X	VÕISTLUSE VÄLJAKUULUTAMINE	9
XI	VÕISTLUSTÖÖDE VASTUVÕTMINE	9
XII	VÕISTLUSTÖÖDE HINDAMINE	10
XIII	VÕISTLUSTULEMUSTE AVALIKUSTAMINE	11
XIV	VÕISTLUSTÖÖDE KASUTAMINE	12
XV	EALI OSALEMINE VÕISTLUSTE KORRALDAMISEL	13
XVI	JUHENDI ALUSED	13

I JUHENDI SISU

1. Eesti arhitektuurivõistluste juhendis (edaspidi *juhend*) kirjeldatakse põhimõtteid, mille alusel korraldatud arhitektuurivõistlus (edaspidi *võistlus*) vastab heale tavale.
2. **Arhitektuurivõistlus** korraldatakse võistlusülesandele parima lahenduse saamiseks arhitektuuri või ruumilise planeerimise valdkonnas.
3. Arhitektuuri või planeerimise valdkonnas korraldatav **võistlus** on riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) tähenduses samaväärne ideekonkursiga. Ideekonkursi korraldamisel järgitakse hea tava kohaselt käesolevat juhendit, arvestades riigihanke eripära.
4. Juhendit on soovitatav järgida ka sise- ja maastikuarhitektuuri, disaini, monumentaalkunsti ja teiste samalaadsete võistluste korraldamisel. Mis tahes liiki ülesande korral kuulub hea tava hulka koostöö tegemine vastavate erialaliitudega.
5. Juhendi eesmärk on hoida võistluste korraldamisel pikaajalise kogemuse alusel kujunenud tavasid, mille järgi
 - arvestatakse arhitekti kutse, valdkonna ja teenuse eripära;
 - kaasatakse võistluse korraldamisse ja otsuste tegemisse piisav hulk tunnustatud spetsialiste;
 - tagatakse nii võistluse professionaalsus kui ka aus ja vaba konkurents;
 - tehakse otsused kvaliteedikriteeriumide alusel, tagades sedakaudu arhitektuuri-teenuse ning ühtlasi kogu ehitatava keskkonna püsivalt hea kvaliteedi;
 - tagatakse võistlejatele ja võistlustööde autoritele nende õiguste kaitse ning korraldajale võimalikult tugev kindlustunne selle kohta, et võitjaga saavutatakse kokkulepe.

II JUHENDI PÕHITERMINID

6. **Võistlustöö** (riigihanke puhul RHSi mõistes **ideekavand**): võistlusele esitatav tervikteos, mille moodustavad arhitektuurne graafika, lahendust lahtimõtestavad tekstid, maketid, installatsioonid jms.
7. **Autorid**: füüsilised isikud, kes on võistlustöö loonud ja kellele kuuluvad teose autoriõigused. Autorid nimetatakse võistlustöö nimekaardil. Ühise autorsuse puhul on võistlustöö loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega.
8. **Võistleja** (samaväärsed terminid: **võistlusest osavõtja, võistlusel osaleja, pakkuja**): füüsiline või juriidiline isik, kes esitab võistlustöö ning on nimetatud võistlustöö nimekaardil ja kvalifitseerimisdokumentides.
9. **Võitja**: kui võistluse tulemusel soovib korraldaja sõlmida lepingu võistlustöö jätkamiseks pärast võistlust (võistlus vastavalt juhendi p-le **37 või 38**), siis on võitjaks esimese auhinna saanud isik, kes saab võistluse tulemusel vastava lepingu sõlmimise esmaõiguse. Teise ja kolmanda auhinna saanud võistlejat võib võitjaks nimetada ainult juhendi p-s **116** kirjeldatud olukorras. Kui võistlus korraldatakse üksnes visiooni saamiseks (vt juhendi p **39**), siis võib võitjaid olla rohkem.
10. **Võistlustingimused**: korraldajate poolt võistlejatele üleantavate materjalide terviklik kogum, mis reguleerib võistluse korraldamist. Võistlustingimused koosnevad võistluseeskirjast (kirjeldatakse võistluse läbiviimise korda) ja võistlusülesandest (kirjeldatakse võistluse oodatavat tulemust).

11. **Võistluse korraldaja** (riigihanke puhul RHSi mõistes **hankija**, edaspidi *korraldaja*): füüsiline või juriidiline isik, kes on huvitatud parima arhitektuurse lahenduse saamisest ning kelle algatusel võistlus korraldatakse.
12. **Võistluse kaaskorraldajad** (edaspidi *kaaskorraldajad*): füüsilised või juriidilised isikud, kes on huvitatud parima arhitektuurse lahenduse saamisest ning kellega koostöös võistlus korraldatakse. Korraldajad võivad võistluse korraldamiseks moodustada võistluse toimkonna.
13. **Žürii**: asjatundjate, korraldajate ja huvitatud isikute esindajate kogu, kes hindab võistlustööde lahenduse kvaliteeti ja professionaalsust, võttes aluseks võistlustingimustes esitatud eesmärgid ja hindamiskriteeriumid, ning selgitab välja paremusjärjestuse ja võitjad.
14. **Ekspertid**: asjatundjad, kelle võistluse korraldajad kaasavad vajaduse korral žürii tööse või kellelt palutakse võistlustööde kohta eriküsimustes hinnangut. Ekspertidel ei ole žüriis hääleõigust.
15. **Kvalifitseerimiskomisjon**: vähemalt kolmeliikmeline sõltumatu asjatundjate kogu, kelle ülesanne on enne žürii töö algust kvalifitseerida võistlejad, võttes aluseks võistluseeskirjas määratud kvalifitseerimiskriteeriumid. Kvalifitseerimiskomisjoni liikmed ei osale žürii töös ja tagavad võistlustööde anonüümsuse. Kvalifitseerimiskomisjon ei hinda võistlustööde vastavust võistlusülesandele.

III VÕISTLUSE ÜLDPÕHIMÕTTED

16. Võistlus korraldatakse juhul, kui planeeringu või ehitusprojekti koostamist kavandav isik soovib kaaluda mitut lahendust ja valida nende hulgast välja parimad.
17. Hea tava kohaselt korraldatakse võistlus ennekõike juhul, kui kavandatakse linnaehituse-likult keskses kohas asuva või suurt avalikku huvi pakkuva ehitise ning kesksema avaliku ruumi, väljaku, tänava või pargi projekteerimist, samuti suurema ja kesksema hoonestus-ala planeerimist.
18. Kohalik omavalitsus saab seada ehitusprojekti või planeeringust huvitatud isikule võistluse korraldamise kaalutusotsuse (ehitusluba, planeeringu vastuvõtmine) tegemise eeltingimuseks. Hea tava kohaselt määratletakse võistluse nõue üldplaneeringus ning seda täpsustatakse detailplaneeringutes, lähtudes omavalitsuse haldusterritooriumi osade eripärast, ehitise suurusest ja mõjust. Nõuete rakendamisel arvestatakse proportsionaalselt maaomanike ja elanike huve.
19. Võistluse korraldaja ja kaaskorraldajad lähtuvad ennekõike käesolevast juhendist ja vajaduse korral ka juhendi p-s **123** nimetatud rahvusvaheliselt tunnustatud dokumentidest.
20. Hea tava kohaselt korraldatakse avalik võistlus koostöös Eesti Arhitektide Liiduga (edaspidi *EAL*) või olenevalt võistlusülesande eripärast koostöös vastava erialaliiduga.
21. Võistlust ei korraldata üheskoos arendus- või äriidee konkursiga, ehitus- või arendushanke koosseisus ega hoonestusõiguse või maatüki müügiks korraldatava enampakkumise koosseisus. Kui korraldaja soovib korraldada sellelaadse võistluse, siis ta ei tohi nimetada seda arhitektuurivõistluseks. EAL loeb sellelaadsed arhitektuurivõistluse nime all toimuvad võistlused halvaks tavaks ning võib käsitleda neid juhendi p **121** kohaselt.
22. Võistlustöid hinnatakse lähtuvalt võistlusülesande sisust, seades eesmärgiks lahenduse kvaliteedi. Kui korraldaja soovib saada teada teenuste hinna, siis on hea tava esitada võistluseeskirjas maksimaalne hind, millega plaanitakse võitjalt teenused tellida. See hind peab

vastama vähemalt tavalisele ja mõistlikule projekteerimis- või planeerimisteenuse hinnale. Edasise projekteerimis- või planeerimisteenuse hinna seadmine võistlustööde hindamisel määravaks kriteeriumiks ei ole hea tava.

23. Võistlejad esitavad oma võistlustööd anonüümselt ja žürii hindab neid anonüümselt. Kogu võistluse ajal tagatakse võistlustööde anonüümsus.
24. Võistlustingimused, žürii protokollid, küsimused ja vastused, samuti võistlustööd ja neile lisatud dokumendid koostatakse Eesti võistluse puhul eesti keeles, rahvusvahelise võistluse puhul eesti ja /või inglise keeles.
25. Võistluse korraldaja võib moodustada võistluse toimkonna, kes tagab kogu võistluse korraldamise, sealhulgas võistlustingimuste koostamise, võistluse väljakuulutamise, küsimustele vastamise, võistlustööde vastuvõtmise, žürii ja kvalifitseerimiskomisjoni koosolekute kokkukutsumise, tulemuste avalikustamise ja esitlemise (näituse korraldamise, kataloogide jm trükiste koostamise).
26. Võistluse korraldajad koostavad võistluse eelarve. Selle suurus on kvaliteetse tulemuse saavutamiseks keskmise suurusega (1000–5000 m² brutopind) ehitise eskiisi võistluse korral u 0,5–1% ehitise eeldatavast ehitusmaksumusest ning keskmise mahuga planeeringu eskiisi võistluse korral u 0,1–0,2% arenduse eeldatavast ehitusmaksumusest. Suuremate ehitiste võistlustel võib see määr olla väiksem ning väiksemate ehitiste võistlustel suurem.
27. Hea tava kohaselt jaguneb võistluse eelarve järgmiselt.
 - Auhinnafond ja/või osalustasude fond, mis on võrdeline võistluse keerukuse, suuruse ja tähtsusega ning moodustab u 65–75% võistluse eelarvest.
 - Võistlustingimuste koostamise kulu, mis on vähemalt vastavuses väljakujunenud nõustamisteenuse hinnaga.
 - Erialaspetsialistidest žüriiliikmete tasu, mis on vastavuses väljakujunenud nõustamisteenuse hinnaga. (Teistele žüriiliikmetele maksab liikme soovi korral samaväärset tasu organisatsioon, mida see žüriiliige esindab.)
 - Ekspertide tasud, mis on vähemalt vastavuses väljakujunenud nõustamisteenuse hinnaga.
 - Muud kulud, mis on seotud võistluse korraldamisega.

IV VÕISTLUSE VORM

28. Võistluse vorm tuleb valida p-des **29–33** nimetatud võimaluste hulgast, lähtudes võistluse eesmärgist, sh riigihanke korral selle eripära arvestades.
29. **Avalik üheetapiline võistlus** on tavaline ja levinuim võistluse vorm.
30. **Avalik kaheetapiline võistlus** on otstarbekas juhul, kui korraldaja soovib veenduda peale võidutöö ideelise tugevuse ka selle kindlas vastavuses enda ootustele. Žürii valib kaheetapilise võistluse esimese etapi võistlustööde alusel piisava hulga võistlejaid teise etappi, kus žürii soovitude kohaselt võistlustööd täpsustatakse. Pärast võistlustööde täiendamist ja teises etapis uuesti esitamist teeb žürii lõppotsuse. Seda võistlusvormi on otstarbekas kasutada keerukama ja mahuka objekti korral, samuti juhtudel, kui võistlustöö koostamine sisaldab rohket tehnilist tööd ning võitja üle otsustamiseks on vaja saada võistlustööde kohta täpsemad hinnangud (näiteks insenertehniline hinnang, energiatõhususe arvutused, energiasimulatsioon, ehitusmaksumuse hinnang, BIM-mudel, CO₂ jalajälg).
31. **Eelvalikuga võistlus** on võistluse erivorm, kus võistlejad valitakse välja nende varasema töökogemuse jm hindamiskriteeriumide põhjal. Seda vormi on otstarbekas kasutada

- spetsiifilise ülesande, erialalise teadmise, kogemuse ja oskuse kokkuviimiseks, samuti vähemtähtsa objekti korral või aja kokkuhoiu eesmärgil. Võistluseeskirjas peab määratlema võistlejate valimise kriteeriumid.
32. **Kutsutud võistlus** korraldatakse vähemtähtsa objekti või koha puhul või siis, kui võistlusülesanne nõuab väga spetsiifilisi teadmisi, kogemusi ja oskusi. Korraldaja valib võistlejad ise välja. Heade tavade hulka ei kuulu kutsutud võistluse korraldamine avalikes huvides oluliste esinduslike objektide või kohtade visiooni või eskiisi saamiseks.
 33. **Avalik-kutsutud võistlus** on avaliku ja kutsutud võistluse kombinatsioon. Sellise võistluse eesmärk on kaasata avalikule võistlusele tunnustatud või kitsast spetsiifikat valdavaid arhitekte. Avalik-kutsutud võistlus on soovitatav korraldada ka siis, kui võistlus on seotud sama objekti eelmistel võistlustel edukalt osalenud arhitektidega või kui hoone või kompleksi ümberehitamise kaasatakse selle algsed autorid.
 34. Eraõiguslikud tellijad saavad võistluse vormi valida ilma RHSi ideekonkursi reegleid järgimata. Kutsutud ja avalik-kutsutud vormis võistlus ei sobitu riigihangete põhimõtetega, mistõttu riigihangetel tuleb võistluse vorm valida p-des **29–31** nimetatute hulgast.
 35. Võistlust nimetatakse **rahvusvaheliseks**, kui žürii koosseisus on rahvusvaheliselt tuntud arhitekt, dokumendid vormistatakse eesti ja/või inglise keeles ja võistlust reklaamitakse välisriikides. Rahvusvaheline võistlus on otstarbekas juhul, kui kavandatakse eriti esinduslikku objekti või kohta Eestis. Riigihangete rahvusvahelist piirmäära ületav ideekonkurss ei ole automaatselt rahvusvaheline võistlus käesoleva dokumendi mõistes.

V VÕISTLUSE OBJEKT

36. Võistlused liigituvad võistlusülesandes kirjeldatava objekti alusel **planeeringu eskiisi võistluseks, ehitise eskiisi võistluseks** ja **visioonivõistluseks**.
37. **Planeeringu eskiisi võistluse** objektiks on mingi piirkonna ruumiline terviklahendus. Võistluse üks eesmärke on leida isik, kellelt korraldaja tellib pärast võistlust võidutöö alusel ala üld- või detailplaneeringu. Sellise võistluse lisaülesandeks võib olla mõne planeeringualal asuva ehitise ehitusprojekti visiooni koostamine.
38. **Ehitise** (ehitusprojekti) **eskiisi võistluse** objektiks on hoone või rajatise (sealhulgas avaliku ruumi osa, nt väljaku, tänava või pargi) arhitektuurne eskiis. Võistluse üks eesmärke on leida isik, kellelt korraldaja tellib pärast võistlust võidutöö alusel hoone või rajatise ehitusprojekti. Sellise võistluse lisaülesandeks võib olla ehitise ümbruse planeeringu visiooni koostamine.
39. **Visioonivõistluse** (samaväärne termin **ideelahenduse võistlus**) objektiks on arhitektuursele -või planeeringulisele probleemile lahendusidee leidmine, kui eesmärk ei ole jätkata pärast võistlust selle võitjaga tööd ning see asjaolu on võistlustingimustes üheselt ja selgelt nimetatud. Hea tava kohaselt ei korraldata visioonivõistlust juhul, kui lähteandmed ja korraldaja eesmärgid on piisavalt selged selleks, et korraldada planeeringu eskiisi või ehitise eskiisi võistlus vastavalt p-le **37** või **38**.
40. Riigihanke korral on planeeringu või ehitise eskiisi võistlus samaväärne RHSi § 79 lg 1 p-s 1 kirjeldatud ideekonkursiga, mille eesmärk on sõlmida ideekonkursi võitjaga tema pakutud ideekavandi alusel planeerimis- või projekteerimisteenuse hankeleping. Visioonivõistlus on samaväärne RHSi § 79 lg 1 p-s 2 kirjeldatud ideekonkursiga, mille eesmärk on üksnes ideekavandi saamine, andes ideekonkursi võitjatele auhindu või makstes võistlejatele osalustasu.

VI VÖISTLUSTINGIMUSED

41. Võistluse väljakuulutamisel võistlustingimusi avaldades pakub korraldaja osalejatele mõlema poole jaoks siduvat kokkulepet, millega võistleja nõustub võistlustööd esitades. Võistlustingimused on ka korraldaja ja võistleja vaheliste edasiste suhete ja sõlmitavate lepingute õiguslikuks aluseks.
42. **Võistlustingimused** koosnevad võistluseeskirjast ja võistlusülesandest.
43. **Võistluseeskiri** kirjeldab võistluse üldandmeid, korraldust ja võistlusele järgnevat tegevust. Võistluseeskirjas täpsustatakse võitjalt tellitava teenuse maht, milleks on üldjuhul ehitusprojekti või planeeringu peatöövõtt.
44. Vajaduse korral lisatakse võistluseeskirjale võistlejatelt nõutavate dokumentide vormid ja muud asjassepuutuvad dokumendid.
45. **Võistlusülesanne** on vabas vormis esitatav, selgelt sõnastatud ja põhjalikult kirjeldatud võistluseesmärgi püstitus, mis selgitab võistlejale oodatavate võistlustööde sisu ja korraldaja eesmärgid. Võistlusülesandes peavad era- ja avalikud huvid olema tasakaalus.
46. Planeeringu eskiisi võistlusülesande hulka kuuluvad kohalikus omavalitsuses heaks kiidetud planeeringu lähteseisukohad, mis sisaldavad maa-alale kavandatavate funktsioonide ja ehitusmahu, avaliku ruumi vajaduste ja tähtsamate linnaehituslike seoste kirjeldust ning avalike huvide ja võimalike huvitatud isikute huvide kirjeldust.
47. Ehitise eskiisi võistlusülesande hulka kuulub hoone või rajatise kavandatavate funktsioonide ja tehniliste nõuete kirjeldus ja/või ruumiprogramm ehitusprojekti koostamise lähtealused ning hankija eesmärgid, samuti avalikku huvi väljendavad lähteseisukohad, milleks võivad olla näiteks projekteerimistingimused, kehtivad või koostamisel olevad planeeringud. Võistlusülesanne ei tohi olla vastuolus kehtivate planeeringutega juhul, kui ei kavatseta muuta pärast võistlust seni kehtivaid planeeringuid. Ruumiprogramm ja muud materjalid ei tohi olla omavahel lahendamatus vastuolus.
48. Võistlusülesandele lisatakse võistlustöö koostamiseks vajalikud **alusmaterjalid ja lisateave**, näiteks:
 - piirkonna ja krundi alusplaanid;
 - fotod ja aerofotod võistlusalast;
 - uuringud (nt linnaruumi, ehitusgeoloogia, haljastuse, hoonestuse, liikluse, müra, radooni, insolatsiooni vms kohta);
 - varem koostatud projektid ja planeeringud;
 - olemasolevate hoonete mõõdistused;
 - muinsus- või looduskaitsest tulenevad eritingimused;
 - kõik asjassepuutuvad dokumendid;
 - ümbruskonna makett;
 - jms.
49. Kui võistluse (eelkõige planeeringute ja avaliku ruumi ehitusprojektide võistluste) objekti lahendus võib pakkuda huvi piirkonna elanikele, siis on soovitatav teha võistlustingimuste koostamisel koostööd piirkonna kodanikuühendustega ja huvitatud isikutega, võttes nii võistlusülesandes kui ka žürii töös arvesse nende seisukohti eesmärgiga leida võistlusel kõiki huve tasakaalustatult arvestav ruumiline lahendus.
50. Korraldaja kooskõlastab võistlustingimused enne võistluse väljakuulutamist kõigi žürii liikmete ja kohaliku omavalitsusega. Avaliku võistluse tingimused kooskõlastatakse hea tava kohaselt ka EALiga ja võistlusülesande eripära puhul vastavate erialaliitudega.
51. Võistlustingimused koostab või erandjuhul kontrollib üle isik, kellele on antud volitatud arhitekti kutse kvalifikatsioon kutse seaduse mõistes.

52. Kui võistluseeskirjaga nähakse ette võistleja õiguste ülemäärane piiramine või kui tingimused ei võimalda arhitekti kutseõuetele vastavat kvaliteetset tööd pärast võistlust või kui žürii koosseis pole tasakaalus või auhinnad või osalustasud pole oodatava töö mahuga proportsioonis, siis loetakse see võistluste halvaks tavaks ning EAL võib sellist võistlust käsitada juhendi p **121** kohaselt.
53. Kui võistlusülesandele eelnenud analüüsid pole piisavad või kui võistlusülesanne nõuab võistlejalt põhjendamatult suure ehitusmahu või piirkonda sobimatu funktsiooni kavandamist või kui ruumiprogramm ei võimalda normaalselt ja tasakaalustatult funktsioneeriva ehitise projekteerimist, siis loetakse see võistluste halvaks tavaks ning EAL võib sellist võistlust käsitada juhendi p **121** kohaselt.

VII VÕISTLEJAD

54. Avalikust võistlusest osavõtt on üldise tava kohaselt avatud kõigile arhitektidele, kellele on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon kutseeaduse mõistes, ning arhitektide rühmadele, kus vähemalt ühele arhitektile on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon (vt ka p **56**). Samuti on avalik võistlus avatud planeerimis- või projekteerimisvaldkonnas tegutsevatele juriidilistele isikutele, kellel on õigussuhe volitatud arhitekti kutset omava vastutava spetsialistiga.
55. Võistlejatele esitatavad kvalifikatsiooninõuded täpsustatakse võistluseeskirjas. Võistlus võib erandina olla peale kutsekvalifikatsiooniga volitatud arhitektide avatud ka teistele arhitekti haridusega isikutele ja arhitektuurieriala üliõpilastele.
56. Olenevalt võistlusülesande eripärast võib võistluse avada peale arhitektide ka kõigile vastava kvalifikatsiooniga võistlejatele (nt maastikuarhitektid, urbanistid, sisearhitektid, disainerid, kujurid).
57. Välisriigi residentidest võistlejate kvalifikatsiooninõue peab olema samaväärne Eesti võistlejatele esitatud nõuetega.
58. Eelvalikuga võistlusele valitakse osalema vähemalt viis võistlejat. Kutsutud võistlusel on vähemalt kolm võistlejat ja nende nimed nimetatakse võistluseeskirjas.
59. Võistlusest ei tohi võtta osa žürii esimees, liikmed ja eksperdid, samuti kvalifitseerumiskomisjoni liikmed, võistlustingimuste koostaja ning isikud, kes on võistluse ettevalmistamise ja korraldamise tõttu selgelt eelistatud olukorras ja/või võiksid mõjutada žürii otsuseid. Võistlusest ei tohi võtta osa ka nimetatud isikute
- lähikondsed (abikaasad, elukaaslased, otsejoones ülenejad ja alanejad sugulased, õed, vennad);
 - äripartnerid, kes on osanikud või aktsionärid nendega samas projekteerimis- või planeerimisvaldkonnas tegutsevas äriühingus;
 - tööalases alluvussuhetes olevad isikud.
60. Juriidiline isik ei tohi võtta võistlusest osa juhul, kui tema osanike, aktsionäride või töötajate hulgas leidub p-s **59** nimetatud isikuid.
61. Juriidiliste isikute kvalifitseerimiskriteeriumid peavad soodustama konkurentsi. Kvalifitseerimiseõuete esitamisel on heaks tavaks lähtuda eelkõige vastutavate isikute erialasest pädevusest, vältides ebamõistlike majandusnäitajate seadmist kvalifitseerimiskriteeriumiks.

VIII ŽÜRII

62. Enne võistluse väljakuulutamist moodustavad korraldaja ja kaaskorraldajad koostöös žürii ja nimetavad selle koosseisu võistluseeskirjas.
63. Žürii koosneb hääleõiguslikest liikmetest, kelle hulka kuulub žürii esimees. Žürii **esimees** juhib žürii tööd ja üldjuhul esindab žüriid avalikkuse ees.
64. Žüriis on hea tava kohaselt paaritu arv (vähemalt viis) **hääleõigusega liiget**. Liiget võib erandkorras asendada **varuliige**. Varuliikmete nimed loetletakse üldjuhul võistluseeskirjas ja neil on hääleõigus ainult juhul, kui nad asendavad žürii liiget.
65. Žürii tööd korraldab žürii **sekretär**, kes osaleb žürii töös ja koostab protokollid. Sekretäril ei ole hääleõigust.
66. Žürii töös võivad osaleda hääleõiguseta **ekspertid**. Võistlustingimuste koostaja ei ole hea tava kohaselt žürii liige, kuid ta on soovitatavalt ekspert.
67. Žürii enamuse moodustavad arhitektid, kellele on antud volitatud arhitekti kutsekvalifikatsioon. Sõltuvalt võistlusülesande eripärast võib volitatud arhitekti asemel olla žürii liikmeks muu vastava kutsekvalifikatsiooniga asjatundja.
68. Ülejäänud osa žüriist moodustavad korraldaja, huvitatud poolte ja kohaliku omavalitsuse ja/või riigiasutuste esindajad.

IX AUHINNAD JA OSALUSTASUD

69. Avalikul võistlusel antakse üldjuhul välja esimene, teine ja kolmas auhind ning kuni neli ergutusauhinda, mille suuruse sobiv suhe on 4 : 3 : 2 : 1. Auhindade arv ja suurus nimetatakse võistluseeskirjas.
70. Kutsutud või eelvalikuga võistlusel makstakse võistlejatele võrdset osalemistasu. Selle suurus nimetatakse võistluseeskirjas ja see on kogusummas vastavuses mõistliku projekteerimisteenuse hinnaga. Võitjatele võib määrata avalike võistluste põhimõttel lisaauhinna (p 69 kohaselt). Kaheetapilise võistluse teise etappi kutsutud võistlejatele nähakse ette osalustasu või ergutusauhind.
71. Kui avalikul võistlusel hinnatud võistlustööde arv on võrdne kõigi auhindade arvuga pluss kolm või sellest väiksem, võib žürii jätta osa auhindu välja andmata. Esimene auhind jäetakse välja andmata ainult siis, kui žürii tunnistab võistluse ebaõnnestunuks.
72. Žürii ei saa auhindade suurust muuta. Ilmselgelt võrdsete võistlustööde korral võib žürii erandina auhinnasummad ümber jagada ja anda võistlustöödele võrdse auhinna, mille suurus on jagatavate auhindade aritmeetiline keskmine.
73. Auhinnad ja osalustasud maksab välja korraldaja, kui võistluseeskirjas ei ole määratud teisiti.
74. Võistlustöö nimekaardil märgitud isiku(te)le makstakse auhind või osalustasu välja nimekaardil märgitud arvelduskonto(de)le hiljemalt ühe kuu jooksul pärast võistlustulemuse väljakuulutamist. Enne auhinna või osalustasu väljamaksmist füüsilisele isikule peab maksja sellest kinni tulumaksu. Auhindu ja osalustasusid ei maksustata muude maksudega. Auhindade ja osalustasude väljamaksmist ei tohi siduda muude lisatingimustega.

X VÕISTLUSE VÄLJAKUULUTAMINE

75. Avaliku võistluse kuulutab korraldaja välja meedias ning korraldaja ja kaaskorraldajate veebilehtedel, teatades võistlustingimuste kättesaamise asukohta ja võimaldades tingimustele ligipääsu alates väljakuulutamisest. Riigihanke korral kuulutab hankija võistluse välja ka riigihangete registris.
76. Rahvusvahelise võistluse väljakuulutamise teate saadab korraldaja lisaks välisriikide arhitektide liitudele ja suuremate rahvusvahelise levikuga arhitektuuriajakirjade toimetustele.
77. Kutsutud võistlus kuulutatakse välja võistlustingimuste saatmisega võistlejatele.
78. Kui avaliku võistluse korraldaja peab vajalikuks võistlejad kvalifitseerida, siis korraldatakse üldjuhul eelkvalifitseerimine. Kvalifitseerimisdokumentide loetelu, nende esitamise tähtaeg, koht ja muud tingimused nimetatakse võistluseeskirjas.
79. Eelkvalifitseerimise dokumente võetakse vastu samadel tingimustel kui võistlustööd (p **84, 85**). Kui kvalifitseerimisdokumentidest ei selgu võistleja kvalifitseerimine, kontrollib komisjon omal algatusel võistleja vastavaid andmeid riigi registritest ja/või küsib võistlejalt selgitusi. Kvalifitseerimiskomisjon avalikustab kvalifitseerunud võistlejad hiljemalt kümme päeva pärast kvalifitseerimisdokumentide esitamise tähtaega.
80. Eelvalikuga võistluse (p **31**) korral toimuvad kvalifitseerimine ja eelvalik samal ajal. Võistluseeskirjaga määratakse, kas eelvaliku teeb žürii, kvalifitseerimiskomisjon või eraldi eelvaliku komisjon. Kui eelvaliku kriteeriumid sisaldavad arhitektide ja/või muude asjatundjate ja nende töökogemuse hindamist, peavad eelvaliku komisjonist poole moodustama vastavate erialade esindajad, kellele on antud vastav kutsekvalifikatsioon.
81. Võistlejad võivad esitada võistlustingimuste kohta põhjendatud ja asjassepuutuvaid küsimusi. Küsimuste esitamise ja vastamise kord täpsustatakse võistluseeskirjas. Küsimuste esitamise viimane tähtaeg on üldjuhul kaks nädalat enne võistlustööde esitamise tähtaega. Küsimustele vastab kolme tööpäeva jooksul korraldaja esindaja, kes peab enne nõu võistlustingimuste vastava osa koostajaga. Võistluse korraldaja tagab küsimuse esitaja anonüümsuse ning teeb kõik küsimused ja vastused kõikidele võistlejatele kättesaadavaks.
82. Võistluseeskirjas määratakse võistlustööde esitamise tähtaeg, mis hea tava kohaselt on vähemalt kaks kuud alates võistluse väljakuulutamisest, eelvaliku või eelkvalifitseerimise korral alates kvalifitseerimiskomisjoni otsuse avalikustamisest. Suure mahuga objekti puhul on võistlustööde esitamise tähtaeg hea tava kohaselt pikem. Lühem võib tähtaeg olla ainult tunduvalt väikese mahuga objekti puhul.

XI VÕISTLUSTÖÖDE VASTUVÕTMINE

83. Võistlustööde vastuvõtmise aadress, tähtpäeva kuupäev ja kellaaeg nimetatakse võistluseeskirjas.
84. Võistlustööd võtab vastu selleks volitatud isik, kes tagab nende anonüümsuse. Võistlustöid ei tohi võtta vastu žürii liige, varuliige ega ekspert. Võistlustöö vastuvõtja kirjutab pakendile järjekorranumbri ja vastuvõtmise aja ning annab võistlustöö esitajale samasisulise tõendi.
85. Võistleja esitab võistlusele võistlustöö ja võistluseeskirjas nõutud dokumendid. Kogu võistlusele esitatav materjal peab olema ühes pakendis, millel ei ole märgusõna ega muid

väliseid eraldusmärke. Dokumendid esitatakse eeskirja kohaselt kinnises ümbrikus. Võistlustöö iga element (plānšetid, makett, seletuskiri, ümbrikud jm) varustatakse märgusõnaga, kusjuures märgusõnaks ei tohi olla embleem või numbrikombinatsioon.

86. Võistlustöö pakendis olev ümbrik märkega „**Nimekaart**” sisaldab järgmisi andmeid (täpsustatakse eeskirjas):
 - võistlustöö märgusõna;
 - võistleja nimi ja kontaktandmed;
 - võistlustöö autori(te) nimi (nimed) ja allkiri (allkirjad) (soovitavalt ka kontaktandmed);
 - võistluse auhinna või osalustasu jagunemine ning pangakontod nende väljamaksmiseks;
 - mäрге, kellele kuuluvad võistlustöö autori(te) varalised õigused.
87. Võistlustöö pakendis olev ümbrik märkega „**Dokumendid**” sisaldab andmeid, mille alusel saab võistleja kvalifitseerida või kindlaks teha. Need andmed nimetatakse võistluseeskirjas.
88. Võistlustöö pakendis oleva võistlustöö koosseis nimetatakse võistluseeskirjas. Üldjuhul on see järgmine:
 - graafiline materjal esitatuna jäigal alusel;
 - seletuskiri eraldi prinditult, köidetult ja A4-formaadis;
 - võistlustöö koosseisu kuuluvad muud materjalid, näiteks makett;
 - võistlustöö materjalid digitaalsel kujul (graafiline ja tekstimaterjal, fotod maketist) PDF- või jpg-formaadis, mille kvaliteet võimaldab korraldajatel tutvustada võistlustöid avalikul näitusel või meedias (lisaks võib nõuda teisi failiformaate).
89. Lihtsama objekti puhul võib erandina lubada võistlustööde ja dokumentide esitamist ainult digitaalsel kujul (ilma väljaprintitud materjali nõudmata) nii, et võistlejate anonüümsus on tagatud. Žürii koosolekud peetakse ka sellise võistluse korral tavapäraselt.

XII VÕISTLUSTÖÖDE HINDAMINE

90. Kvalifikatsiooninõude korral peab võistlejate kvalifitseerumine olema otsustatud enne žürii esimest koosolekut. Kvalifitseerimisel otsustatakse, kas võistlustöö vastab võistluseeskirja nõuetele. Võistlustöö sisu ja võistlusülesandele vastavuse hindamine on žürii pädevuses ning seda ei otsustata kvalifitseerimise käigus.
91. Kõigi kvalifitseeritud võistlustööde kohta tehakse vajalikud ekspertiisid (nt ehitusmaksumus, energiatõhusus, muinsuskaitse, konstruktsioon, tehniline teostatavus) üldjuhul enne žürii töö alustamist. Võistlustööde vastavuse kohta võistlusülesandele tehakse üldjuhul eraldi ekspertiis, seda teeb eelistatult võistlusülesande koostaja.
92. Kõigi kvalifitseeritud võistlejate võistlustööd vaadatakse läbi žürii esimesel koosolekul, kus otsustatakse, millised võistlustööd võetakse hindamiseks. Võistlustööd ei võeta hindamiseks juhul, kui žürii arvates ei vasta see ilmselgelt võistlusülesande eesmärkidele või arhitekti või muu ülesandega seotud kutseala nõuetele.
93. Žürii koosolekul, kus hinnatakse võistlustöid, võivad viibida ainult žürii liikmed, žürii sekretär ja eksperdid.
94. Žürii on oma arvamustes ja otsustes sõltumatu ning lähtub võistlusülesande sisust, võistlustingimustes esitatud kriteeriumidest ja ekspertide hinnangutest.
95. Žürii liikmed kohustuvad osalema kõigil koosolekutel ning esitama vajaduse korral kirjali-

ku põhjendatud seisukoha iga võistlustöö või vähemalt iga auhinnatud võistlustöö kohta. Nende seisukohtade alusel koostab žürii sekretär žürii lõpp-protokolli.

96. Žürii otsustab võistlustulemused viimasel koosolekul üksmeelselt. Kui üksmeelt ei saavutata, siis hääletatakse, kusjuures igal liikmel on üks hääl. Võistlustöö saab tunnistada võitjaks, kui selle poolt hääletas üle poole žürii liikmetest.
97. Žürii võib kasutada abivahendina mitmesuguseid hindamismeetodeid (näiteks punktide või hinnete andmist), kuid need ei asenda lõppotsuse tegemist üksmeele või hääletamise teel.
98. Rohkearvulise osavõtuga ja kõrgetasemelise võistluse puhul võib žürii mõne võistlustöö lisaks ära märkida (kiitust avaldada).
99. Žürii teeb vajaduse korral ettepaneku võistlustulemuste edasise kasutamise ja planeerimise või projekteerimise kohta.
100. Kui võistlus ei andnud piisavalt kvaliteetset tulemust, võib žürii teha ettepaneku kuulutada võistlus ebaõnnestunuks. Erandjuhul võib žürii teha ettepaneku korraldada võistluse teine etapp. Kui korraldaja otsustab seejärel korraldada järgmise etapi, siis on hea tava maksta valitud võistlustööde autoritele osalemistasu. Žürii hoiab võistlustööd kuni lõppotsuse tegemiseni konfidentsiaalsena ja anonüümsena.

XIII VÕISTLUSTULEMUSTE AVALIKUSTAMINE

101. Kvalifitseerimiskomisjon või žürii sekretär koostab võistlustööde **avamise protokoll**i, milles määratakse kindlaks
 - esitatud võistlustööde arv;
 - saabumise järjekorranumbrile vastav märgusõna ja vastavas pakendis sisaldunud materjalide loetelu;
 - kvalifitseeritud ja mittekvalifitseeritud võistlustööd (koos kvalifitseerimata jätmise põhjusega);
 - hindamisele pääsenud ja väljalangenud võistlustööd (koos väljalangemise põhjusega).
102. Žürii viimasel koosolekul koostab sekretär žürii seisukohtade põhjal žürii **lõpp-protokoll**i, mis sisaldab
 - kõigi võistlustööde üldiseloomustuse;
 - auhindade jagamise otsuse koos põhjendusega;
 - otsuse võistluse võitja kohta;
 - edasise tegevuse ettepanekud;
 - žürii liikmete võimalikud eriarvamused.
103. Võistlustööde avamise protokoll ja lõpp-protokoll on avalikud. Žürii esitab need korraldajale avalikustamiseks pärast seda, kui žürii liikmed on protokollid heaks kiitnud. Žürii vahepealseid tööprotokolle ei avalikustata.
104. Žürii lõpp-protokoll allkirjastamise järel avalikustatakse auhinnatud võistlustööde märgusõnad tähestikulises järjekorras. Korraldaja määrab kindlaks ka tulemuste väljakuulutamise aja ja koha, avalikustades selle avaliku võistluse puhul meedias ja tehes selle kutsutud võistluse puhul teatavaks kõigile võistlejatele.
105. Võistlustööde sisu avalikustatakse avalikul võistlusel pärast auhinnatud võistlustööde autorite avalikustamist ja kutsutud võistlusel pärast võistlejatele žürii lõppotsusest teatamist. Avalikustamise kord täpsustatakse võistluseeskirjas. Erandjuhul võib pärast

žürii lõppotsuse tegemist ja enne võistlustööde autorite avalikustamist avalikustada ühe illustreeriva pildi ilma auhinnatud tööde järjestust märkimata.

106. Avaliku võistluse auhinnatud ja ära märgitud võistlustööde nimekaartidega ümbrikud avatakse võistlustulemuste avalikul väljakuulutamisel, kus nimetatakse võistleja nimi ja võistlustöö autorite nimed.
107. Kui võistlustulemuste avalikustamisel tuleb ilmsiks, et mõne auhinnatud võistlustöö autoritel polnud osavõtuõigust, jagatakse auhinnad tekkinud pingerea alusel ümber. Vajaduse korral kutsutakse selleks uuesti kokku žürii.
108. Žürii liikmed on võistlusega seotud ka pärast selle lõppu (sh riigihanke korral vaidlusperioodil). Nad peavad vajaduse korral tegema täpsustavaid otsuseid, vaidluse puhul korraldajat nõustama ja vajaduse korral otsuseid avalikkusele põhjendama. Hea tava on maksta žürii liikmetele lisatasu juhul, kui vaidlus kujunes ebamõistlikult pikaajaliseks.

XIV VÕISTLUSTÖÖDE KASUTAMINE

109. Võistlusest osavõtmisega nõustub võistleja oma võistlustöö avaliku esitlemisega näitustel, veebis ja võistlust tutvustavates materjalides.
110. Avaliku võistluse võistlustöödest korraldatakse üldjuhul avalik näitus, kuhu pannakse välja ka žürii võistlustööde avamise protokoll ja lõpp-protokoll ning ekspertide arvamused võistlustööde kohta. Korraldaja esitleb auhinnatud võistlustöid oma veebilehel.
111. Auhinnatud või osalemistasuga tasustatud võistlustöö omandiõigus läheb korraldajale või mõnele võistluseeskirjas nimetatud kaaskorraldajale üle vastavalt auhinna või osalemistasu väljamaksmise hetkest. Korraldaja võib omandada võistlejalt ka mõne auhindamata võistlustöö, tasudes selle eest ergutusauhinnaga võrdse summa.
112. Auhindamata ja väljaostmata võistlustööd tagastatakse võistlejatele võistluseeskirjas määratud korras.
113. Kõikide võistlustööde autorite isiklikud õigused jäävad nende autoritele.
114. Kõikide võistlustööde autorite varalised õigused jäävad isikutele, kelle on võistleja nimetanud koos võistlustööga esitatud ja autorite poolt allkirjastatud nimekaardil. Kui korraldaja soovib näha võistluseeskirjaga ette varaliste õiguste ülemineku, saab sellist tingimust pidada hea tava kohaseks ainult juhul, kui õigused lähevad üle pärast ehitusprojekti kõigi staadiumide (p **38 korral**) koostamist võistlustöö alusel ning pärast võitjale tema osutatud teenuste eest tasumist.
115. Korraldaja alustab pärast võistluse lõppu (välja arvatud p-s **39** nimetatud visioonivõistluse korral) võitjaga läbirääkimisi (riigihanke korral väljakuulutamisetähtaegaga läbirääkimistega hankemenetlust) planeerimis- või projekteerimisteenuse lepingu sõlmimiseks.
116. Kui korraldaja ei jõua võitjaga võistlustöö jätkamise tingimustes kokkuleppele, on tal õigus alustada läbirääkimisi teise auhinna saanud võistlustöö autori(te)ga ning ka nendega läbirääkimiste luhtumise korral kolmanda auhinna saanud võistlustöö autori(te)ga.

XV EALI OSALEMINE VÖISTLUSTE KORRALDAMISEL

117. Eesti Arhitektide Liitu esindab võistluste korraldamisega seotud küsimustes eestseisus.
118. Võistluse korraldamiseks võivad sellest huvitatud isik (korraldaja) ja EAL sõlmida lepingu, mille järgi EAL on võistluse kaaskorraldaja, kes nõustab korraldajat kõigis sellega seotud küsimustes. Kõik võistluse korraldamisega seotud kulud (auhinnad ja osalustasud, žüriiliikmete tasud, võistlustingimuste koostamise, võistlustulemuste avalikustamise ja säilitamise, näituse korraldamise, trükised jm kaudsed kulud) kannab korraldaja.
119. EALilt saab tellida võistlustingimuste kohta hinnangu. Kui see ei ole nõustuv, ei ole korraldajatel õigus öelda, et võistlus on korraldatud koostöös EALiga.
120. Kokkuleppel korraldajaga võib EAL levitada võistluse teavet oma veebilehel ja infokirjades.
121. Kui võistlustingimustega rikutakse suurel määral käesoleva juhendi põhimõtteid või kui võistlus ei ole hea tavaga kooskõlas, võib EAL soovitada oma liikmetel võistlusest mitte osa võtta ning loobuda ka žürii töös osalemisest, saates üldjuhul oma liikmetele ja meediale sellekohase märgukirja ja avaldades sama teabe oma veebilehel. Kui võistluse korraldamisel rikutakse juhendi põhimõtteid niisuguses ulatuses, et see seab kahtluse alla võistlustulemuste kvaliteedi, kaalutletuse, erapooletuse või professionaalsuse, võib EAL soovitada kohalikul omavalitsusel jätta võistluse alusel valitud ehitusprojekti või planeeringu eskiis heaks kiitmata.
122. EAL võib erandkorras olla käesolevast juhendist kõrvalekaldumisega nõus juhul, kui see on võistlustulemuste huvides vajalik ja põhjendatud ega ole vastuolus juhendi üldpõhimõtetega.

XVI JUHENDI ALUSED

123. Juhendi on koostanud EAL, lähtudes arhitektuurivõistluste korraldamise tavadest, Eesti Vabariigi õigusaktidest ning Euroopa Arhitektide Nõukogu (ACE) ja Ülemaailmse Arhitektide Liidu (UIA) järgmistest soovitustest ja juhistest:
 - ACE dokument „Euroopa riigihangete õigusaktid ja arhitektuuriteenused. Soovitused ja juhised riiklikusse seadusesse ülevõtmiseks” („Architects’ Council of Europe: European Public Procurement Legislation and Architectural Services Recommendations and Guidelines for Transposition to National Law”, 20.11.2004);
 - UIA soovitused rahvusvaheliste arhitektuuri- ja linnaplaneerimisvõistluste kohta („UIA Guide for International competitions in architecture and town planning. UNESCO Regulations.Terms of application, Second Edition”, jaanuar 2008).
124. Enne juhendi kasutuselevõttu kehtis Eesti arhitektuurivõistluste juhend 2008, mille EALi eestseisus kinnitas 11.12.2008.
125. 2008. aasta juhendit uuendades võttis EAL arvesse vahepealsel ajal kujunenud praktikat ja järgmisi alusdokumente:
 - juhendi õiguslik analüüs (Entsik & Partnerid OÜ, 03.04.2012);
 - Õiguskantsleri soovitused 08.02.2012;
 - EVS 915 : 2012 („Ehitustööde ja ehitiste projekteerimise riigihangete korraldamine”).

126. Juhendi koostamisel ja uuendamisel tegi EAL koostööd rahandusministeeriumi, Riigi Kinnisvara ASi, Tallinna Linnaplaneerimise Ameti, Eesti Projektbüroode Liidu, Eesti Maastikuarhitektide Liidu ja Eesti Planeerijate Ühinguga.
127. Juhendi on uuendanud EALi töörühm koosseisus **Jaak Huimerind, Raivo Kotov, Kalle Komissarov, Ingrid Mald-Villand, Toomas Paaver** ja **Emil Urbel**.